

Subjekt - jsoucno?

Nové, důkladnější pojetí „subjektu“ musí být teprve ustaveno: zejména musí být novým způsobem a lépe pojat „subjekt“ ve vztahu k pojetí „jsoucna“. Kdysi jsem napsal ve svých poznámkách (89/299), že „subjekt není žádné jsoucno“; takto se lze ovšem vyjádřit leda po náležitém vymezení toho, co rozumíme pod oběma termíny. Ono lze také říci, že každé (nebo téměř každé) pravé jsoucno je pravým jen proto, že si svůj subjekt ustavilo resp. že se samo rekonstitovalo jakožto subjekt, že se stalo subjektem. Specifická povaha „subjektu“ spočívá v tom, že nebyl jako „skutečnost“ náležitě pojmově „uchopen“, a navíc, že toto „uchopení“ není možné tradovaným zpředmětňujícím způsobem. „Subjekt“ je skutečně (tj. skutkem, aktivně, akcemi a aktivitami) pravého jsoucna ustavován, ale naprosto jinou formou, než jak jsou uskutečňovány „věci“, „předměty“ tím, jak na ně aktivní subjekt působí, jak je upravuje a třeba i vytváří: subjekt není ustavován ze žádného „materiálu“, který už je jen upravován a opravován, tj. nemá žádnou samostatnou setrvačnost poté, co byl ustaven, vytvořen. Právě proto o něm nemůžeme říci, že je „ne-jsoucno“. Není však a nemůže být v žádném smyslu považován za samostatné jsoucno, ale zároveň není a nemůže být od určitého „jsoucna“ (totiž „pravé události“, jejíž je právě subjektem) oddělen, a tudíž ani jako oddělený nebo oddělitelný chápán. V jistém smyslu lze říci, že pojetí „subjektu“ z velké části míří k témuž, k čemu v tradici mířilo pojetí (některé z pojetí) „duše“, ale jsou tu také obrovské rozdíly (slova „duše“ se ovšem velmi často užívalo ve velmi rozostřeném smyslu a bylo někdy spojováno s nejrůznějšími významy, jaké v jiných případech užíváno nebylo a které dokonce byly vylučovány – jak tomu ovšem v případech starých, předfilosofických slov, převzatých filosofy, bývalo). Pravá jsoucna jsou vnitřně sjednocené, integrované události (integrované také a zejména časově); nejjednodušší události mohou proběhnout, aniž si vytvoří svůj subjekt, nebo také. Aniž se staly (stanou) subjekty. Jak tento přechod od asubjektní (většinou jen virtuální) události k události-subjektu pojmout a blíže prozkoumat, to zůstává zatím naprosto nevyjasněno. Co však musíme považovat za podmínku každého pokusu o vyjasňování, to je kritické překonání zpředmětňujících tendencí, jimž jsme uvykli, tedy nové ustavování a prohlubování práce s nepředmětnými konotacemi, na kterou jsme málo nebo dokonce nejsme vůbec zvyklí.

(Písek, 090928-2.)